

Stockholm 2018-11-18

Till: Stockholms kommuns Utbildningsförvaltning, Skolchefen

Kopia: Stadsrevisionen, Utbildningsnämnden

Komplettering 2 till klagomål till huvudman rörande tillämpningen av skollagens rätt till särskilt stöd (Dnr 1.5.1-9178/2018)

Kompletterande frågor och synpunkter efter förvaltningens svar

Vi har fått svar från Utbildningsförvaltningen på vårt klagomål, och vi tackar för förvaltningen för det. Vi har dock några kvarvarande frågor och synpunkter, som vi vill framföra och som vi anser bör besvaras av förvaltningen för att klagomålet skall anses vara tillfredsställande utrett.

Utbildningsförvaltningens svar bygger på två huvudsakliga argument, dels att den framförda statistiken har felkällor, dels att åtgärder redan är planerade inom den nya strategin för att utveckla det särskilda stödet inom kommunen.

Projektet Särskilt Stöd håller med om att statistiken och uppföljningen inom detta område behöver utvecklas, men vill samtidigt påpeka att Skolverkets statistik utgör svensk officiell och kvalitetsgranskad statistik, insamlad av SCB. Då Utbildningsförvaltningen har synpunkter på statistiken ► **efterfrågar vi att Utbildningsförvaltningen presenterar sin egen motsvarande statistik** – vilken relativt enkel bör kunna framställas av förvaltningen! (Vi uppdaterar gärna Stockholms siffror i statistiken på sarskilstod.se och i vår dialog med Skolverket.)

När det gäller Utbildningsnämndens ambition att utveckla det särskilda stödet inom kommunen, så ser vi naturligtvis positivt på denna satsning. Dock så gäller att strategier att allt beror på att genomförandet; att det sker på ett relevant sätt och inom överskådlig tid. De påpekade bristerna i årskullen 2017 (*415 elever som inte fått något särskilt stöd alls och gått ut utan fullständiga betyg, varav 211 elever missade kunskapskrav redan i årskurs 6*) multipliceras med varje årskull, och har sannolikt efterföljts av ytterligare ca 500 elever utan fullständiga betyg 2018, och ytterligare framtida 500 elever i 2019 och 2020 respektive. Enligt 4 kap. 7§ ska nödvändiga åtgärder vidtas. ► **Projektet frågar vilka åtgärder som kommer vidtas för dessa specifika elever som inte får det stöd som de har rätt till enligt skollagen?**

Vi noterar också att någon detaljerad handlingsplan för att implementera den beslutade strategin inte upprättats i mitten av november 2018 (enligt uppgift från förvaltningen), vilket är fem månader efter beslut i nämnden.

Vi har också valt att skicka detta ärende vidare till Stadsrevisionen, då Stadsrevisionen kritiserat staden för brister inom dessa områden under en rad år tidigare (bl.a RVK2013:3, RVK 2015:9, RVK 2017:2) och staden i respons till denna revisionskritik utlovat åtgärder.

Genomförande av åtgärder för att stärka funktionshindrades (och andra elevers) måluppfyllnad

I ert svar hänvisar ni till den antagna *Strategin för utvecklande av särskilt stöd* som beslutades i nämnden 2018-06-14. I beslutet i nämnden angavs att strategin skulle omsättas i en detaljerad handlingsplan och rullas ut inom verksamheten innan våren 2020, dvs nära två år efter att den beslutats. Denna handlingsplan har inte upprättats ännu (nov -18).

Utbildningsförvaltningen har (tyvärr) en historik av att inte prioritera funktionshindrades-relaterade frågeställningar och mer generellt frågeställningar kopplade till elever som har svårigheter att uppnå kunskapskraven. Vi bygger detta påstående på omfattande dokumentation som återfinns i bilaga 1. I bilagan beskrivs hur beslutade aktiviteter i verksamhetsplaner inte genomförts och successivt flyttats fram ett år i taget i sju år. Nedan återfinns utdrag ur utbildningsförvaltningens verksamhetsplaner för år 2012 resp 2018 (övriga mellanliggande år återfinnes i bilaga 1).

Verksamhetsplan Utbildningsförvaltningen 2012 - <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=122699>
(s.31)

Aktivitet	Startdatum	Stoppdatum
Måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättningar följs upp	2012-01-01	2012-12-31
Tillgången till anpassat undervisningsmaterial för elever med funktionsnedsättning ska ses över. Undervisningsmaterialet ska levereras i tid.	2012-01-01	2012-12-31
Tillgängligheten på webben för elever och vårdnadshavare med funktionsnedsättningar ska ses över	2012-01-01	2012-12-31

Utbildningsförvaltningen Tertialrapport 2 2018 - <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1944727>
(s.54)

Aktivitet	Startdatum	Stoppdatum
Måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättningar följs upp	2012-01-01	2018-12-31
Säkerställa att läromedel är anpassade för elever med särskilda behov och att lämplig teknik finns att tillgå för elever som är i behov av detta	2014-01-01	2018-12-31
Säkerställa tillgänglighet på webben för elever, vårdnadshavare och pedagoger med funktionsnedsättningar	2012-01-01	2018-12-31

Ursprunget till dessa aktiviteter 2012 kan hänföras till en skrivelse av det tillträdande skolborgarrådet Lotta Edholm mfl "Översyn av måluppfyllelse för funktionsnedsatta" från 2011, och denna skrivelse är kort men välformulerad (återges nedan):

Skrivelse Översyn av måluppfyllelse för funktionsnedsatta (Dnr 11-516/8761)

Denna skrivelse ledde till att ovanstående aktiviteter lades till verksamhetsplanen 2012. Dessa aktiviteter har därefter aldrig genomförts av Utbildningsförvaltningen.

Som synes är en av de ignorerade aktiviteterna att följa upp "måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättningar". Hade förvaltningen genomfört denna aktivitet hade den och nämnden löpande haft tillgång till liknande statistik som Projekt Särskilt Stöd framfört i klagomålet, och förvaltningen haft en betydligt bättre förståelse för vilka åtgärder som behöver vidtas.

Vi ser positivt på den nu beslutade Strategin för att utveckla särskilt stöd, men noterar att det fortfarande inte finns någon handlingsplan för att införa strategin upprättad nära ett halvår efter beslut (enligt uppgift från förvaltningen).

Baserat på ovanstående underlåtenheter att genomföra konkreta aktiviteter efterfrågar vi snarast möjligt en konkretisering av handlingsplanen. Vi framför perspektiv och aspekter nedan som är viktiga att konkretisera i handlingsplanen, och som vi hoppas att utbildnings-nämnden och -förvaltningen tar i beaktande.

Hemmasittare och huvudmannens uppföljning och åtgärder

Nära kopplat till frågeställningen om måluppfyllelse för funktionshindrade är också skolans ansvar för de elever med 'problematisk frånvaro' (ofta kallade 'hemmasittare'). Det är vanligt att dessa elever har npf-relaterad problematik som krockat med en otillgänglig skolgång, orsakat av otillräckliga anpassningar och/eller åtgärder. Problemområdet är komplext, men fungerar otillfredställande idag, där skolan, habiliteringen och sociala myndigheter bollar dessa elever mellan sig utan att ta tillräckligt med ansvar utifrån elevens bästa. Det är inte ovanligt att skolorna anklagar vårdnadshavaren på olika sätt, inklusive orosanmälningar och skyller ifrån sig att åtgärdsprogram inte kan påbörjas förrän eleven kommer till skolan. För fristående skolor riskerar tilläggsbelopp och liknande att minskas precis då eleven behöver som mest riktat stöd för att uppmuntra en försiktig återgång – en åtgärder som slår i precis motsatt riktning mot vad som är elevens bästa.

Dessa situationer måste avväjas mycket tidigare än vad som sker idag. ► **Vi efterfrågar riktlinjer till skolorna hur de tidigare ska kunna fånga upp signaler från elever med funktionshinder som riskerar hamna i 'hemmasittande', och en betydligt bättre utvecklad 'åtgärdstrappa' än den mycket översiktliga trappa som förvaltningen tagit fram i dagsläget.**

Som framgår av bilaga 1 så kritiserade stadsrevisorerna utbildningsförvaltningens bristande uppföljning och åtgärder inom detta område 2012 (RVK2012:3), varefter förvaltningen startade ett projekt för att förbättra uppföljningen under 2012-2014 (aktivitet: "Utveckla metoder för att öka kunskapen om den totala frånvarosituationen"). Detta projekt fick som resultat bl.a. sms-notifiering av frånvaro till vårdnadshavare – vilket var ett steg i rätt riktning, men projektet kom inte till någon djupare analys om de bakomliggande orsakssambanden för exempelvis funktionshindrade elever (med npf-diagnos eller andra funktionshinder). Frågan försvann från Utbildningsförvaltningens agenda efter projektets avslutande.

Frågan aktualiserades återigen under 2018, då utbildningsförvaltningen kartlagt hur många elever med problematisk frånvaro på uppdrag av utbildningsnämnden, och identifierat ca 200 'hemmasittande' elever. Enligt ändringar i skollagen 1 juli 2018 måste nu rektorer skyndsamt utreda dessa fall på samma sätt som när misstanke om behov av särskilt stöd föreligger. ► **Hur har utbildningsförvaltningen tänkt implementera denna nya skyldighet på skolenheterna?**

Vi inom projektet anser att det är viktigt att strategin för utveckla särskilt stöd även inkluderar problematiken kring 'hemmasittare' – då dessa elevers situation ofta blir konsekvensen av för svagt särskilt stöd (med stort lidande och betydande komplikationer för eleverna, vårdnadshavarna och inte minst skolan själv). Vi ser inte att den nu antagna strategin inkluderar detta perspektiv, och vi efterfrågar en sådan breddning! ► **Hur tänker Utbildningsnämnden förbättra hanteringen av denna kategori elever så att den minskar över tiden?**

Diskriminering mot elever med funktionsnedsättningar

Utbildningsförvaltningen har att följa diskrimineringslagens bestämmelser om förbud mot *diskriminering av funktionshindrade* inklusive *bristande tillgänglighet* samt även de skärpta kraven på *aktiva åtgärder*, som infördes 1 sept 2017. Lagändringen innebär att utbildningsanordnare har fått mer ansvar för att förebygga diskriminering och verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett lagens sju diskrimineringsgrunder, inklusive grunden funktionsnedsättning. Så här skriver diskrimineringslagen om skyldigheten att vidta 'aktiva åtgärder' (längre utdrag återfinnes i bilaga 2):

Kap 3.

Arbetet med aktiva åtgärder

2 § Arbetet med aktiva åtgärder innebär att bedriva ett förebyggande och främjande arbete genom att

1. undersöka om det finns risker för diskriminering eller repressalier eller om det finns andra hinder för enskildas lika rättigheter och möjligheter i verksamheten,
2. analysera orsaker till upptäckta risker och hinder,
3. vidta de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas, och
4. följa upp och utvärdera arbetet enligt 1-3.

3 § Arbetet med aktiva åtgärder ska genomföras fortlöpande. Åtgärder ska tidsplaneras och genomföras så snart som möjligt.

Kommunstyrelsen har antagit ett uppdaterat program "Ett Stockholm för alla – Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018- 2023" (Bilaga 3 <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1919898>):

2. Rätten till utbildning och att få det stöd som behövs för att nå kunskapsmålen

Personer med funktionsnedsättning ska ha jämlika möjligheter till utbildning av hög kvalitet i stadens alla skolformer, utifrån egna förutsättningar och behov.

2.1 Utbildningsmiljöerna ska vara tillgängliga för alla

[...] Utbildningsmiljöerna ska vara anpassade så att alla elever, oberoende av ålder, könstillhörighet och funktionsförmåga, får likvärdig tillgång till utbildning. [...]

2.2 Nödvärdigt stöd ska ges för att alla ska kunna tillgodogöra sig utbildning och nå kunskapsmålen

Elever med funktionsnedsättning ska få det stöd de behöver för att kunna nå kunskapsmålen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt. [...] De som behöver det ska få tillgång till extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning eller särskilt stöd. Extra [...] Rektorn ansvarar för att behov av särskilt stöd utreds och dokumenteras i ett åtgärdsprogram. [...]

Förslag till indikatorer

- Andel elever inom respektive skolform som upplever att skollokalerna är tillgängliga.
- Andel elever med funktionsnedsättning inom respektive skolform som upplever att de får det stöd de behöver i undervisningen.
- Andel elever med funktionsnedsättning inom respektive skolform som upplever att de får de hjälpmedel de behöver.
- Andel elever med särskilt stöd som når målen för respektive skolform.

Artiklar i FN-konventionen Artikel 7, 8, 9 och 24 (se Artiklar i FN:s konvention för rättigheter för personer med funktionsnedsättning).

Den presenterade statistiken i detta klagomål visar att det finns ett betydande gap i tillämpningen av skollagen inom Stockholms skolor, då ett stort antal elever inte får det stöd de har rätt till. Ovanstående programförklaringar ser lovande ut, men behöver genomföras i verkligheten och i

verksamheterna. Annars visar programförklaringarna bara att huvudmannen inser vad som *borde* göras, men misslyckas med att faktiskt genomföra åtgärderna – en förvärrande omständighet.

Utbildningsförvaltningen har som tidigare visats i denna komplettering fortfarande inte genomfört de aktiviteter som infördes i 2012:s verksamhetsplan, och har inte presenterat egen statistik istället för klagomålets presenterade statistik. Formuleringarna i delaktighetsplanen 2018-2023 är rimliga och i linje med både skollagens krav och diskrimineringslagen, men har de genomförts i verksamheterna? Har exempelvis ovanstående indikatorer beslutats och genomförs mätningar? ► **Vi vill ta del av utfallen av ovanstående indikatorer.**

Ytterligare frågor vi efterfrågar från utbildningsförvaltningen är:

- **Vilka konkreta målsättningar har förvaltningen för elever med funktionshinder ska klara kunskapsmålen?**
- **Hur ser nuläget för funktionshindrade elever ut idag i utbildningsförvaltningens skolenheter?**
- **Vilka åtgärder (enligt Diskrimineringslagens definition av aktiva åtgärder) planerar förvaltningen att vidta?**
 - **Har denna typ av analys legat bakom den föreslagna strategi för att utveckla det särskilda stödet? Är strategin validerad i underliggande analyser?**

Diskriminering mot funktionshindrade föräldrar

Elever med npf-diagnoser har ofta *åtminstone en* förälder med någon grad av neuropsykiatriskt funktionshinder (då det finns en väldokumenterad ärftlighetskomponent i dessa diagnoser). Dessa föräldrar kan även i många fall haft utmaningar att klara sig i tidigare generationers o-tillgängliga skolgång (då det fanns betydligt mindre kunskap om npf). Detta sammantaget ställer *högre krav på att Utbildningsförvaltningen och skolenheterna gör processen att få särskilt stöd enkel och tillgänglig även för npf-föräldrar* – detta står i bjärt kontrast mot dagens situation.

Dagens sätt att (i många fall) ge elever särskilt stöd först efter en utdragen, tjugig och ibland juridisk process som involverar skriftliga överklaganden, tidsgränser, snåriga begrepp, att kunna läsa skolverkets allmänna råd och kanske till och med skollagen – är långt ifrån npf-tillgänglig! Vi stöter på otaliga historier från ”npf-föräldrar” som givit upp, gått i väggen, eller är förtvivlade – med resulterande bristande stöd för deras barn från skolan.

Ett starkt önskemål är att skolväsendet borde kunna se att elevernas rätt att klara de lägsta kunskapskraven sköttes av skolan själv i mycket högre grad – utan att föräldrar skulle behöva ”kriga” för sina barn. Att inte förbättra tillgängligheten i denna process för npf-föräldrarna är också diskriminering enligt diskrimineringslagen (utöver ett brott mot skollagen).

UtbN har haft aktiviteten *”Tillgängligheten på webben för elever och vårdnadshavare med funktionsnedsättningar ska ses över”* sedan 2012-01-01, ► **vi skulle som ett minimum vänta oss att den åtgärdas under 2019.**

► **Vi efterfrågar att utbildningsförvaltningen gör en tillgänglighetsanalys av hur funktionshindrade föräldrar till elever får information och hur tillgänglig processerna kring särskilt stöd och särskilda undervisningsgrupper är.** ► **Vi efterfrågar också att utbildningsförvaltningen därefter presenterar ett plan för hur detta kan förbättras och genomför detta.**

Stadsrevisionens kritik

Är dessa brister ovan okända för utbildningsförvaltningen? Har det funnits tillfällen under dessa sju år då bristerna påtalats och utbildningsförvaltningen hade kunnat förstärka uppföljningen och förbättrat rutinerna? Eller är detta nya resultat som förvaltningen behöver tid att förstå innan de rimligen kan vidta åtgärder? Tyvärr så har det funnits många tillfällen under de senaste åren då förvaltningen hade kunnat reflektera över framförd kritik, inte minst från sina egna revisorer.

Stadsrevisionen har kritiserat utbildningsförvaltningen inom dessa område ett flertal gånger, utan att utbildningsförvaltningen genomfört några väsentliga framsteg mer än att framföra allmänt hållna utfästelser. I flera fall har stadsrevisionen upprepat samma kritik vid uppföljning av tidigare revisionsrapporter, något år senare. Vi väljer att citera några av dessa rapporter:

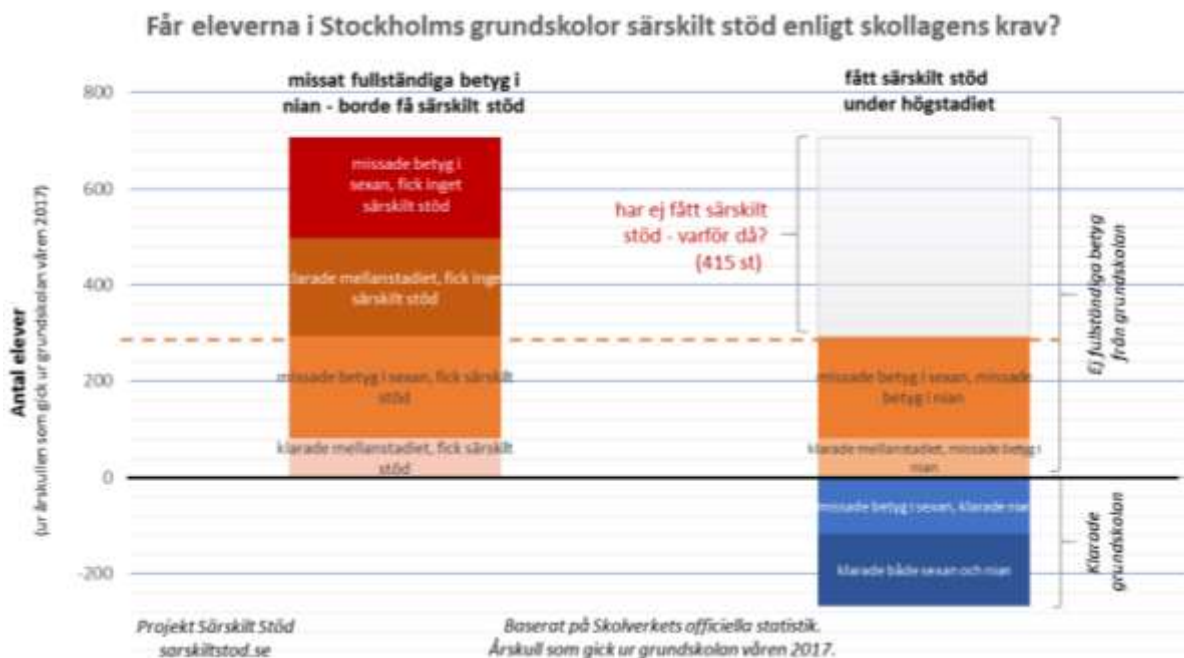
- 2012-09-18: Skolelevers ogiltiga frånvaro (RVK 2012:3)
”Centralt finns inte en samlad bild av elevernas frånvaro. [...] Det arbete som pågår centralt med att utveckla statistikfunktionen är mycket angeläget. I avvaktan på detta bör därför förvaltningen mer regelmässigt än idag begära statistik från skolorna om elevernas frånvaro för att ha en beredskap för sitt stöd till rektorerna. Så kallade hemmasittare i grundskolan är få men i antal individer räknat ett mycket allvarligt problem. Förvaltningen bör därför begära särskild information om dessa elever och de åtgärder som pågår för att se hur stödet kan utvecklas och hur samverkan med socialtjänsten kan förbättras.”
- 2013-02-05: Grundskolans arbete med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen (RVK2013:3)
”Utbildningsförvaltningen har fått utbildningsnämndens uppdrag att genomföra en förbättrad uppföljning av skolsituationen för elever med funktionsnedsättning. Det övergripande syftet med en förbättrad uppföljning är att ge elever med funktionsnedsättning en bättre skolgång och en högre måluppfyllelse.”
- 2015-12-08 Grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå målen – en uppföljning (RVK 2015:9)
”Vidare bör utbildningsnämnden säkerställa att skolorna har ett arbetssätt så att elever i behov av särskilt stöd får det stöd de har rätt till. Nämnden bör också utveckla sin uppföljning av antal åtgärdsprogram vad gäller särskilt stöd som underlag för analys av stödinsatser.”
- 2017-02-16: Ökade kunskapsskillnader i skolan (RVK2017:2)
”Rapporten visar att utbildningsnämnden inte i tillräcklig utsträckning säkerställer att strategier och aktiviteter bidrar till att minska kunskapsskillnader i stadens grundskolor. Utbildningsnämnden behöver strukturera uppföljningen och utveckla analysen av arbetet med att minska kunskapsskillnaderna. Det systematiska kvalitetsarbetet inom nämnden bör ske mer löpande. Utvärderingen av arbetet med fokusområdena och återrapporteringen till nämnden behöver utvecklas.”
- 2018-10-18: Kunskapsresultat i grundskolan (RVK 2018:5)
”Målet om att 95 procent av eleverna i årskurs 3 ska nå kravnivån på de nationella proven i svenska/svenska som andra språk och matematik har trots detta inte uppnåtts under 2018. Det sker inte heller någon systematisk dokumentation eller uppföljning av skolornas stödbehov, insatta åtgärder och uppföljning av insatsernas effekter. Sammantaget är det därför svårt att avläsa i kunskapsresultaten huruvida utbildningsnämndens insatser ger avsedda effekter.”

Vi låter dessa citat tala för sig själva. Vi överlämnar också en kännedomskopia på detta klagomål till stadsrevisionen.

Huvudmannen är skyldig att vidta nödvändiga åtgärder vid konstaterade brister

I det ursprungliga klagomålet så citerades skollagens krav i 4 kap. Kvalitet och inflytande. I 3§ står det "Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannnivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen." Under rubriken "Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet" står det i 5§ "Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls." i 7§ står det att "Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten, ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas."

Utbildningsnämnden och utbildningsförvaltningen har i och med detta klagomål fått information om brister, närmare bestämt att 415 elever (enligt grafen nedan, baserad på skolverkets statistik) inte får det särskilda stöd som behövs för att uppnå de lägsta kunskapskraven (varav 211 kunde identifieras redan i årskurs 6) – om vi tittar enbart på årskull 2017. ► **Enligt skollagen skall huvudmannen då vidta korrigerande åtgärder för att säkerställa denna starka rättighet enligt skollagen!**

I detta klagomål efterfrågar vi följande:

- **Inför en återkommande uppföljning och analys av måluppfyllelsen för funktionshindrade elever** som en del av diskrimineringslagens krav på 'aktiva åtgärder' som även inkluderar elever med problematisk frånvaro. Underlaget bör analyseras utifrån bakomliggande faktorer, orsakssamband, och troligt effektiva åtgärder, och kan kompletteras med kvalitativa intervjuer.
- **Inför också regelbunden granskning av kvaliteten på elevdokumentationen** såsom pedagogiska utredningar, åtgärdsprogram, placeringsbeslut, pedagogiska utredningar av 'hemmasittare' och liknande. Vidta åtgärder vid bristande kvalitet eller saknade utredningar eller saknade/otillräckliga åtgärder.
- **Genomför oberoende granskning av klagomål från vårdnadshavare på skolor** – utöva ert huvudmannaskap aktivt. Skillnaden i genererad dokumentation då en vårdnadshavare

framför ett klagomål (tjänsteanteckning på någon sida) och när skolinspektionen återremitterar ett klagomål till er (väl över 30 sidor av oberoende granskning) är slående och oroande.

- ▶ **Genomför en analys av tillgängligheten för funktionshindrade vårdnadshavare**, vad krävs för att exempelvis föräldrar med npf skall kunna delta i utformningen av särskilt stöd? Vad krävs för att de ska förstå vad som gäller och vilka rättigheter som finns? Detta är också ett krav enligt diskrimineringslagen.

Vi har tagit del av den nya strategin för att utveckla det särskilda stödet i Stockholm, som till del framkommit som konsekvens av dåvarande oppositionens initiativ inom området. Vi noterar också den senaste tidens glädjande besked om att även Stockholms nya politiska ledning avser satsa på skolan. Enligt nyhetsartiklar siktar den politiska ledningen på ett ökat kunskapsfokus, en stärkt elevhälsa och en utbyggnad av det särskilda stödet samt även en stärkt samverkan mellan skolan och socialtjänsten för utsatta unga.

Som detta klagomål visar finns det många utvecklingsområden, och vi tror att en breddning och validering av strategin (och därtill kopplad handlingsplan) skulle vara till stor nytta för elever med funktionshinder och för Stockholms framtida måluppfyllnad.

➤ **En breddning och validering av både strategin och handlingsplanen**

- Strategin i nuvarande form fokuserar mycket på de kommungemensamma särskilda undervisningsgrupperna (CSI) och en utbyggnad av dem – vilket är mycket behövt, men inte tillräckligt ▶ *Stanna inte enbart vid att förstärka CSI-grupperna.*

▶ *En förstärkning och kvalitetssäkring av hur det särskilda stödet levereras ute på skolenheterna behöver ske i lika hög grad.* Detta behöver baseras på en kvalitativ analys enligt ovan.

▶ *Strategin och handlingsplanen bör inkludera ett förbättrat stöd för elever med problematisk frånvaro (sk 'hemmasittare') och minst lika viktigt – sätt att fånga upp signaler om otillräcklig tillgänglighet utifrån ett funktionshinder mycket tidigare.* Den nuvarande situationen att skolenheter 'skyller ifrån sig' på att vårdnadshavaren inte tvingar ett funktionshindrat barn mot dess (akuta) vilja till skolan är djupt otillfredställande och otillräckligt. Dessa situationer måste avväjas mycket tidigare än vad som sker idag.

▶ *Följ upp handlingsplanens genomförande med resultatmätningar hur kunskapsresultat utvecklas för elever med funktionshinder, inklusive kvalitativa intervjuer med elever, vårdnadshavare och skolans personal – var är de kvarvarande hindren? (Se förslag i bilaga 5)*

- ▶ **Säkerställ att alla skolenheter genomför konsistent uppföljning av behov av anpassningar och särskilt stöd för elever som missar kunskapskraven (eller sociala mål). Idag är processen kraftigt beroende av att föräldrar insisterar på att utredningar genomförs – det ska inte behöva vara så.** Vi noterar också att Utbildningsförvaltningen vill införa 'riktlinjer' för hur dialogen mellan vårdnadshavare och skolans personal bör ske. Vi håller absolut med om att dialogen mellan hem och skola skall präglas av ömsesidig respekt och en god ton. Tyvärr finns det åtskillig vittnesbörd om att föräldrar får 'kämpa' och slåss för att få det stöd som deras barn borde få av sig själva enligt skollagen. Föräldrars frustration kopplad till denna dialog skulle minska väsentligt om skolorna tog en mer aktiv roll i att säkerställa att eleverna faktiskt fick det stöd de behöver, och att överlämningar mm inom skolans verksamhet fungerade bättre. Vi föräldrar önskar inte behöva 'bevaka' våra barns intressen aktivt som är ofta är nödvändigt idag.
- ▶ **Framför allt – se till att de elever som just nu missar kunskapskraven och är i behov av särskilt stöd får det (ca 400 elever/årskull) – det är ett krav enligt skollagen och en underlåtenhet enligt diskrimineringslagen. Identifiera skolenheter som enligt vårt underlag inte ger det stöd de är skyldiga till, vidta organisatoriska enheter och identifiera nuvarande elever som behöver särskilt stöd – säkerställa att det särskilda stödet är effektivt.** Även skolenheternas rektorer efterfrågar förbättringar som når hela vägen ut till skolenheterna, "Det område där rektorerna upplever att stödet från central förvaltning är oklart är för elever i behov av särskilt stöd, vilket omfattar både verksamhetsstödet och de centrala grupperna för särskild inriktning (CSI). [...] I nästan samtliga intervjuer har det framkommit att skolan upplever svårigheter i att organisera stödinsatser för elever i behov av särskilt stöd. Det noteras också att fler elever av olika anledningar behöver stödinsatser som är svåra att organisera inom ramen för den ordinarie undervisningen i helklass." (bilaga 5)

Vi hoppas att detta klagomål och den underliggande statistiken kan hjälpa skapa diskussioner och belysa viktiga perspektiv. Utbildningsförvaltningen har haft dessa frågor (inkl konkreta aktiviteter) på sin agenda i 7 års tid – vi hoppas att tiden kommit för att genomföra dessa förbättringar, nu när viljan finns?

Vi vill ha konkreta svar på vilka specifika åtgärder utbildningsförvaltningen och utbildningsnämnden planerar genomföra som följd av detta klagomål? Vi emotser ert svar på denna kompletterande skrivelse till föregående skrivelse!

Med vänliga hälsningar,

Christian Wettergren

Christian Wettergren,
Projekt Särskilt Stöd (sarskilstod.se)

Kontaktuppgifter:

mobil: 073-9806007

epost: christian.wettergren@gmail.com

Bilaga 1. Tidslinje – Stockholms Utbildningsförvaltnings uppföljning av elever med funktionshinder samt omfattande frånvaro

Stockholms Utbildningsnämnd (UTBN) och Utbildningsförvaltning (UTBF) har haft frågeställningarna med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen och funktionshindrade elever ett längre tag. I nedanstående sammanställning beskrivs hur Utbildningsförvaltningen haft aktiviteter i sin handlingsplan i 7 år (från 2012-01-01 till dags dato) men underlåtit att genomföra dessa aktiviteter. Denna underlåtenhet har kvarstått trots upprepad kritik från stadsrevisionen.

2011

- UTBN möte 24 november: Lotta Edholm mfl framför i **Skrivelse om översyn av måluppfyllelse för funktionsnedsatta**. (Dnr 11-516/8761.)

Skrivelse Översyn av måluppfyllelse för funktionsnedsatta (Dnr 11-516/8761)

- **Verksamhetsplan UTBN 2012** - <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=122699>
I avsnitt 2.2 samt bilaga 29 b besvaras Edholms mfl skrivelse:

"KF:s MÅL FÖR VERKSAMHETSOMRÅDET

2.2 Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn vad de behöver för att lära och utvecklas

Arbetsområden och insatser för en ytterligare ökad måluppfyllelse, utöver skolornas ordinarie verksamhet, som beskrivs i avsnittet är bland annat:

- särskilt följa skolornas arbete med "Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning" och nya rutiner för uppföljning elever med funktionsnedsättning

(s.39)

Åtgärdsprogram

I och med den nya skollagen kan betydligt fler beslut överklagas, bland annat beslut om upprättande av, och innehåll i, åtgärdsprogram samt rektors beslut om att inte upprätta åtgärdsprogram. Rektorer ska ges utbildning och stöd så att de kan fatta välgrundade beslut. Rektorer ska också ges mer juridiskt stöd. Den särskilda satsningen på kompetensutveckling för skolornas speciallärare/specialpedagoger när det gäller åtgärdsprogram och elevdokumentation fortlöper fram till och med våren 2012. [...]

Elever med funktionsnedsättning

Samarbetet med Specialpedagogiska skolmyndigheten kommer att intensifieras, detta bland annat för att säkerställa att skolorna får den kompetens som är nödvändig för att se till att elever med funktionsnedsättningar får sina behov tillgodosedda enligt lagstiftning/regelverk, Stockholms stads Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011-2016, utbildningsnämndens riktlinjer och stödmaterial för elever i behov av särskilt stöd och kvalitetsprogram för elevhälsoarbetet. Skolornas arbete med aktuella mål i Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning kommer att följas. [...]

Nya rutiner för att underlätta uppföljning av skolsituationen för elever med funktionsnedsättning kommer att skapas. En kartläggning av studieresultat för elever med funktionsnedsättning genomförs och förslag på riktade åtgärder utarbetas.

Skrivelsen 2011-11-24 (bilaga 29 b) till utbildningsnämnden Översyn av måluppfyllelse för funktionsnedsatta från Lotta Edholm (FP), Johanna Sjö (M), Erika Svanström (KD) och Tobias Gillberg (C), föreslås besvarad i och med det ovanstående.

S:t Örjan

Sedan 2007 har antalet särskilda undervisningsgrupper inom S:t Örjans skolor halverats. Grundskolornas ambitioner att inkludera elever i behov av särskilt stöd i ordinarie verksamhet påverkar hur S:t Örjan utvecklas och organiseras. Med detta samt den nya skollagen som utgångspunkter fortsätter översynen av S:t Örjan. En ny organisation planeras träda i kraft höstterminen 2012.

(s.31 i verksamhetsplanen):

Aktivitet	Startdatum	Stoppdatum
Utveckla metoder för att öka kunskapen om den totala frånvarosituationen	2012-01-01	2014-12-31
Måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättningar följs upp	2012-01-01	2012-12-31
Tillgången till anpassat undervisningsmaterial för elever med funktionsnedsättning ska ses över. Undervisningsmaterialet ska levereras i tid.	2012-01-01	2012-12-31
Tillgängligheten på webben för elever och vårdnadshavare med funktionsnedsättningar ska ses över	2012-01-01	2012-12-31

Här uppkommer dessa aktiviteter, som sedan kommer följa med ogenomförda till och med 2018.

2012

- **Tertialrapport T1 2012** - <http://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=122821> (s.31-32)

Aktivitet	Startdatum	Stopdatum
Elever som inte når målen ska ha ett åtgärdsprogram där det framgår vilka elevens behov är, hur de ska tillgodose och hur insatserna/åtgärderna ska följas upp och utvärderas.	2013-01-01	2013-12-31
Måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättningar följs upp	2012-01-01	2012-12-31
Nya rutiner för att underlätta uppföljningen av skolsituationen för elever med funktionsnedsättning kommer att tas fram.	2013-01-01	2013-12-31
Tillgången till anpassat undervisningsmaterial för elever med funktionsnedsättning ska ses över. Undervisningsmaterial ska levereras i tid.	2012-01-01	2012-12-31
Tillgängligheten på webben för elever och vårdnadshavare med funktionsnedsättningar ska ses över	2012-01-01	2012-12-31
Utveckla metoder för att öka kunskapen om den totala frånvarosituationen (s.23)	2012-01-01	2014-12-31

Aktiviteterna har beskrivits något mer utförligt från föregående år, men inte genomförts.

- **Stadsrevisionens projektrapport "Elevers ogiltiga frånvaro" (RVK 2012:3)**
<http://www.stockholm.se/Global/Stads%20b6vergripande%20a4mnen/Om%20Stockholm/Stadsrevisionen/revisionsrapporter/2012/Rapport%20ogiltig%20fr%C3%A5nvaro-%20slutlig%20version.pdf>

2013

- **Stadsrevisionens projektrapport "Grundskolans arbete med elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen" (RVK 2013/3)**
http://www.stockholm.se/Global/Stads%20b6vergripande%20a4mnen/Om%20Stockholm/Stadsrevisionen/revisionsrapporter/2013/Projektrapport_nr_3_2013_Grundskolans_arbete_kunskapsm%C3%A5len.pdf
- **Tertialrapport 2 2013** - <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1724454>

Förbättrad uppföljning av elever med funktionsnedsättning

*Utbildningsförvaltningen har fått utbildningsnämndens uppdrag att genomföra en förbättrad uppföljning av skolsituationen för elever med funktionsnedsättning. **Det övergripande syftet med en förbättrad uppföljning är att ge elever med funktionsnedsättning en bättre skolgång och en högre måluppfyllelse.***

Ett första steg har varit att följa upp skolsituationen för grundskoleelever med funktionsnedsättningar gällande syn och hörsel. Förvaltningen har gjort en kartläggning av på vilka skolor dessa elever går, elevernas kön, årskurs och funktionsnedsättning (syn/hörsel eller både och). En motsvarande första kartläggning har även gjorts avseende gymnasieelever men med uppgifter som kommer att bearbetas i ett senare skede.

*Med kartläggningen som underlag har rektorerna tillfrågats om i vilken utsträckning skolan bedömer att eleverna kommer att nå kunskapsmål och sociala mål samt på vilket sätt eleven får sitt eventuella stöd. **Det har dock visat sig vara svårt att få svar på dessa frågor.** För att kunna gå vidare i detta arbete är det dock viktigt att underlaget blir så fullödigt och rättvisande som möjligt. Ett genomarbetat underlag kommer att analyseras och förhoppningsvis visa på framgångsrika strategier och skolor i detta avseende. Dessa kunskaper bör sedan spridas till flera skolor.*

En projektledare har utsetts för planeringen att från hösten 2014 erbjuda utbildningsplatser för hörselskadade elever/döva elever inom Kungsholmens Västra gymnasium i samarbete med näraliggande gymnasieskolor. [Dnr 13-103/5991 (s.45)]

(Tertialrapporten s.47)

Aktivitet	Startdatum	Stoppdatum
Elever som inte når målen ska ha ett åtgärdsprogram där det framgår vilka elevens behov är, hur de ska tillgodoses och hur insatserna/åtgärderna ska följas upp och utvärderas.	2013-01-01	2013-12-31
Måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättningar följs upp	2012-01-01	2013-12-31
Nya rutiner för att underlätta uppföljningen av skolsituationen för elever med funktionsnedsättning kommer att tas fram.	2013-01-01	2013-12-31
Tillgången till anpassat undervisningsmaterial för elever med funktionsnedsättning ska ses över. Undervisningsmaterial ska levereras i tid.	2012-01-01	2013-12-31
Utveckla metoder för att öka kunskapen om den totala frånvarosituationen (s.30)	2012-01-01	2014-12-31

2014

- **Tertialrapport T1 2014** <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1758582>

5.2 Program för ökad delaktighet (s.32)

Aktivitet	Startdatum	Stoppdatum
Utveckla kvaliteten i åtgärdsprogram som ska utarbetas för elever i behov av särskilt stöd (UtbN)	2014-01-01	2014-12-31
Måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättningar följs upp (UtbN)	2012-01-01	2014-12-31
Säkerställa att läromedel är anpassade för elever med särskilda behov och att lämplig teknik finns att tillgå för elever som är i behov av detta. (UtbN)	2014-01-01	2014-12-31
Säkerställa tillgänglighet på webben för elever, vårdnadshavare och pedagoger med funktionsnedsättningar (UtbN)	2014-01-01	2014-12-31
Utveckla metoder för att öka kunskapen om den totala frånvarosituationen (KF) (s.18)	2012-01-01	2014-12-31

2015

- Verksamhetsplan 2015, <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1784399>

Nämndmål: 5.1 I samtliga verksamheter integreras jämställdhets-, mångfalds- och barnrättsperspektiv.

Program för ökad delaktighet

Nedanstående aktiviteter gäller såväl grundskola som gymnasieskola och anknäver till programmet för ökad delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Aktivitet	Startdatum	Stoppdatum
Utveckla kvaliteten i åtgärdsprogram som ska utarbetas för elever i behov av särskilt stöd (UtbN)	2014-01-01	2015-12-31

Måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättningar följs upp (UtbN)	2012-01-01	2015-12-31
Säkerställa att läromedel är anpassade för elever med särskilda behov och att lämplig teknik finns att tillgå för elever som är i behov av detta (UtbN)	2014-01-01	2015-12-31
Säkerställa tillgänglighet på webben för elever, vårdnadshavare och pedagoger med funktionsnedsättningar (UtbN)	2014-01-01	2015-12-31
Sprida kunskap om hur man kan göra information/kommunikation tillgänglig inom förvaltningen och för andra förvaltningar som arbetar med barn/ungdomar (UtbN)	2013-01-01	2015-12-31
Bidra till att information om fritidsutbudet via idrottsnämndens "Fritid för alla" sprids och är tillgänglig för elever, vårdnadshavare och personal. (UtbN)	2013-01-01	2015-12-31

- Tertialrapport T1 <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1798501> (s.48)

5.1.1 Program för ökad delaktighet (s.32)

Aktivitet	Startdatum	Stoppdatum
Utveckla kvaliteten i åtgärdsprogram som ska utarbetas för elever i behov av särskilt stöd (UtbN)	2014-01-01	2015-12-31
Måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättningar följs upp (UtbN)	2012-01-01	2015-12-31
Säkerställa att läromedel är anpassade för elever med särskilda behov och att lämplig teknik finns att tillgå för elever som är i behov av detta (UtbN)	2014-01-01	2015-12-31
Säkerställa tillgänglighet på webben för elever, vårdnadshavare och pedagoger med funktionsnedsättningar (UtbN)	2014-01-01	2015-12-31

- **Stadsrevisionens rapport: "Grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå målen – en uppföljning" (2015-12-08, RVK 2015:9)**

(http://www.stockholm.se/PageFiles/79228/Projektrapport%20nr%209_2015%20Grundskolans%20arbete%20med%20elever%20som%20riskerar%20att%20inte%20uppn%c3%a5%20m%c3%a5len%20-%20en%20uppf%c3%b6ljning.pdf)

" Stadsrevisionen genomförde en granskning 2012 avseende grundskolans arbete med elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen. Då framgick bl.a. att det fanns en osäkerhet kring definitionen av särskilt stöd vid skolorna och att tydliga åtgärder för skolans arbete med särskilt stöd borde formuleras.

Den uppföljande granskningen visar bl.a. att granskade skolor idag har formulerat tydliga åtgärder för skolans arbete med särskilt stöd men att de bl.a. behöver klargöra skillnaden mellan insatser till elever inom ramen för extra anpassningar och särskilt stöd samt se till att pedagogiska utredningarna genomförs skyndsamt. **Vidare bör utbildningsnämnden säkerställa att skolorna har ett arbetssätt så att elever i behov av särskilt stöd får det stöd de har rätt till. Nämnden bör också utveckla sin uppföljning av antal åtgärdsprogram vad gäller särskilt stöd som underlag för analys av stödinsatser."**

2016

- Utbildningsförvaltningens Yttrande över stadrevisionens rapport RVK 2015:9 (2016-03-18).

”Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen delar rapportens slutsatser och understryker att elever i behov av särskilt stöd ska få det stöd de har rätt till. Förvaltningen anser också att skolornas arbete med skillnaden mellan extra anpassningar och särskilt stöd ytterligare behöver utvecklas.

Elevhälsa är ett prioriterat område i utbildningsnämndens verksamhetsplan för 2016. Stärkandet av det tvärprofessionella arbetet inom elevhälsoteamet och rektors roll som ledare av elevhälsoteamet lyfts särskilt i verksamhetsplanen för utbildningsnämnden 2016. Ett arbete har påbörjats för att säkerställa att elevhälsoteamen främst arbetar hälsofrämjande och förebyggande. De slutsatser som framkommit i uppdrag EHT kommer att tas tillvara i det fortsatta arbetet.”

- Tertialrapport T1 2016 - <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1845214>

Aktivitet	Startdatum	Stoppdatum
Måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättningar följs upp	2012-01-01	2016-12-31
Säkerställa att läromedel är anpassade för elever med särskilda behov och att lämplig teknik finns att tillgå för elever som är i behov av detta	2014-01-01	2016-12-31
Säkerställa tillgänglighet på webben för elever, vårdnadshavare och pedagoger med funktionsnedsättningar	2012-01-01	2016-12-31

2017

Program för delaktighet övergår till ”strategin för barnets rättigheter och inflytande”.

4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention

Aktivitet	Startdatum	Stoppdatum
Nämnden ska etablera rutiner för arbetet med barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor i enlighet med strategin för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad	2017-01-01	2017-12-31
Nämnden ska etablera rutiner för arbetet med barns delaktighet och inflytande i enlighet med strategin för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad	2017-01-01	2017-12-31

- **Stadsrevisionens rapport ”Ökade kunskapsskillnader i skolan” (2017-02-16), RVK2017:2)**
([http://www.stockholm.se/Global/Stads%20b6vergripande%20c3%a4mnen/Om%20Stockholm/Stadsrevisionen/revisionsrapporter/2017/Projektrapport 2017 nr 2 Okade kunskapsskillnader i skolan.pdf](http://www.stockholm.se/Global/Stads%20b6vergripande%20c3%a4mnen/Om%20Stockholm/Stadsrevisionen/revisionsrapporter/2017/Projektrapport%20nr%202%20Okade%20kunskapsskillnader%20i%20skolan.pdf))

”Rapporten visar att utbildningsnämnden inte i tillräcklig utsträckning säkerställer att strategier och aktiviteter bidrar till att minska kunskapsskillnader i stadens grundskolor. Utbildningsnämnden behöver strukturera uppföljningen och utveckla analysen av arbetet med att minska kunskapsskillnaderna. Det systematiska kvalitetsarbetet inom nämnden bör ske mer löpande.

Utvärderingen av arbetet med fokusområdena och återrapporteringen till nämnden behöver utvecklas. Granskningen visar att nämnden har tagit fram en strategi och en rad aktiviteter för att minska kunskapsskillnaderna. Förvaltningen har däremot inte en tillräcklig strukturerad uppföljning av de aktiviteter som genomförs för att minska kunskapsskillnaderna i stadens skolor. För att kunna analysera och vidareutveckla verksamheten behöver det systematiska kvalitetsarbetet inom förvaltningen ske mer löpande. För detta krävs en tydligare styrning samt organisation som stödjer och tydliggör strukturer samt rutiner för arbetet. Det finns annars en risk att nämnden inte får en tillräckligt samlad kunskap om verksamheten löpande under året och som underlag för fortsatt utveckling.”

- **Tertialrapport 2 2017** - <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1903470>

Aktivitet	Startdatum	Stoppdatum
Måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättningar följs upp	2012-01-01	2017-12-31
Säkerställa att läromedel är anpassade för elever med särskilda behov och att lämplig teknik finns att tillgå för elever som är i behov av detta	2014-01-01	2017-12-31
Säkerställa tillgänglighet på webben för elever, vårdnadshavare och pedagoger med funktionsnedsättningar	2012-01-01	2017-12-31

- **Uppdrag för att stärka stadens CSI-verksamhet (2017-06-01,** <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1893083>)

Varje elev har rätt till en likvärdig utbildning och därmed rätt att få det stöd och de anpassningar av undervisningen som krävs för att han eller hon ska känna studiero och uppnå sina kunskapsmål. Målet är att lika stor valfrihet ska råda för alla elever, vilket betyder att samtliga skolor måste stärka sitt elevhälsoarbete och sin specialpedagogiska kompetens. Inga barn ska i onödan behöva pendla ut från sin stadsdel i jakten på en bra skola.

Samtidigt finns det vissa behov som är av den karaktären att de kräver spetskompetens och omfattande specialanpassningar av lokalerna. Därför har Stockholm valt att på 14 av de ca 140 kommunala skolorna runt om i staden skapa centrala grupper för särskild inriktning, så kallade CSI-grupper. Efter åtta borgerliga år av nedprioritering av barn i behov, förstärker majoriteten denna viktiga verksamhet, vars budget är ca 60 miljoner kronor per år.

Vi känner oss trygga med att utbildningsförvaltningen i sitt utvecklingsarbete utgår från de tydliga målen om fokus på varje enskilt barn och ökad kvalitet. Vi kan alla dock konstatera att processen har varit bristfällig vad gäller dialogen med berörda föräldrar och även de egna medarbetarna och deras fackliga företrädare. Inte heller har förändringarna blivit tillräckligt förankrade på politisk nivå, det vill säga i utbildningsnämnden.

Förslag till beslut:

- Utbildningsnämnden uppdrar till utbildningsförvaltningen att återkomma till utbildningsnämnden med en samlad och långsiktig strategi för utvecklingen av stadens CSI-verksamhet.

[...]

Utbildningsförvaltningen ska ägna särskild uppmärksamhet åt den kritik som Stockholms stad har fått från personal och föräldrar att inte tillräckligt många av våra skolor runt om i Stockholm är rätt rustade att ta emot barn med särskilda behov. Stadens CSI-strategi ska säkerställa både verksamhetens långsiktiga kvalitet och tryggheten för den enskilda eleven här och nu.

2018

- 2018-06-14: Strategi för utveckling av arbetet med elever i behov av särskilt stöd i Stockholms kommunala grundskolor (<https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1940670>)

Beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens förslag till "Strategi för utveckling av arbetet med elever i behov av särskilt stöd i Stockholms kommunala grundskolor".

2. Utbildningsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att utreda förutsättningarna för att bedriva skolverksamhet med behandling för elever i omfattande behov av särskilt stöd.

3. Utbildningsnämndens anför därutöver:

- Strategin för utveckling av arbetet med elever i behov av särskilt stöd i Stockholms kommunala grundskolor har som syfte att ge alla elever i Stockholm det individuella stöd som de behöver och passar dem bäst. Strategin har tagits fram i nära samverkan med experter, intresseorganisationer, lärare och skolledare. En grundlig kartläggning har även genomförts för att identifiera utvecklingsområden. I den kartläggningsprocess som utförts har det blivit tydligt att det behövs utveckling av centrala insatser för att säkerställa att samtliga skolor och samtliga stadsdelar har kompetens att sätta in adekvata åtgärder och anpassa undervisningen utifrån enskilda elevers förutsättningar och behov. Det handlar om kompetensutveckling och utbyggnation av kommunövergripande särskilda undervisningsgrupper (CSI).

- Under hösten kommer arbete påbörjas med att implementera strategin och de åtgärder som föreslås. Majoriteten vill även att utbildningsförvaltningen utreder förutsättningarna för att starta skolverksamhet med behandling för elever i omfattande behov av särskilt stöd. Detta för att kunna erbjuda bättre stöd till de elever som är i behov av så omfattande stöd att skolans ordinarie personal och elevhälsa inte kan tillgodose detta.

Tidsplan (<https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1938793>)

Arbetet med utveckling av elevhälsa i Stockholms kommunala grundskolor har redan påbörjats. När strategin är beslutad kommer en detaljerad handlingsplan upprättas för de olika delarna. Målsättningen är att strategins insatser/åtgärder är införda senast våren 2020.

- **Tertialrapport 2 2018** - <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1944727> (s.54)

Aktivitet	Startdatum	Stoppdatum
Måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättningar följs upp	2012-01-01	2018-12-31
Säkerställa att läromedel är anpassade för elever med särskilda behov och att lämplig teknik finns att tillgå för elever som är i behov av detta	2014-01-01	2018-12-31
Säkerställa tillgänglighet på webben för elever, vårdnadshavare och pedagoger med funktionsnedsättningar	2012-01-01	2018-12-31
Ta fram åtgärder för att öka andelen specialpedagoger i stadens grundskolor	2018-01-01	2018-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med utbildningsnämnden och stadsdels-nämnderna följa upp tillämpningen av förskolans socioekonomiska tillägg i stadens resursfördelningsmodell samt göra en kartläggning av nuvarande hantering och bedömningar av ansökningar om tilläggsbelopp för barn i behov av särskilt stöd (s.12)	2018-01-01	2018-12-31

Bilaga 2. Diskrimineringslagens bestämmelser rörande aktiva åtgärder och diskriminering av funktionshindrade

1 kap Inledande bestämmelser

Diskriminering

4 § I denna lag avses med diskriminering [...]

bristande tillgänglighet: att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att sådana åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning som är skäliga utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning, och med hänsyn till

- de ekonomiska och praktiska förutsättningarna,
- varaktigheten och omfattningen av förhållandet mellan verksamhetsutövaren och den enskilde, samt
- andra omständigheter av betydelse,

3 kap. Aktiva åtgärder

1 § Aktiva åtgärder är ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Lag (2016:828).

Arbetet med aktiva åtgärder

2 § Arbetet med aktiva åtgärder innebär att bedriva ett förebyggande och främjande arbete genom att

1. undersöka om det finns risker för diskriminering eller repressalier eller om det finns andra hinder för enskildas lika rättigheter och möjligheter i verksamheten,
2. analysera orsaker till upptäckta risker och hinder,
3. vidta de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas, och
4. följa upp och utvärdera arbetet enligt 1-3. Lag (2016:828).

3 § Arbetet med aktiva åtgärder ska genomföras fortlöpande. Åtgärder ska tidsplaneras och genomföras så snart som möjligt. Lag (2016:828).

Utbildningsanordnarens arbete med aktiva åtgärder

16 § Utbildningsanordnaren ska inom ramen för sin verksamhet bedriva ett arbete med aktiva åtgärder på det sätt som anges i 2 och 3 §§. Lag (2016:828).

17 § Arbetet med aktiva åtgärder hos en utbildningsanordnare som avses i 15 § 2 och 3 ska omfatta

1. antagnings- och rekryteringsförfarande,
2. undervisningsformer och organisering av utbildningen,
3. examinationer och bedömningar av studenternas prestationer,
4. studiemiljö, och
5. möjligheter att förena studier med föräldraskap. Lag (2016:828).

Utbildningsanordnaren ska följa upp och utvärdera de riktlinjer och rutiner som finns enligt första stycket. Lag (2016:828).

Bilaga 3. Utdrag ur 'Ett Stockholm för alla – Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018- 2023'

<https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1919898>

2. Rätten till utbildning och att få det stöd som behövs för att nå kunskapsmålen

Personer med funktionsnedsättning ska ha jämlika möjligheter till utbildning av hög kvalitet i stadens alla skolformer, utifrån egna förutsättningar och behov.

2.1 Utbildningsmiljöerna ska vara tillgängliga för alla

Elever med funktionsnedsättning ska få utbildning i tillgängliga utbildningslokaler och ges möjlighet att söka skola utan diskriminering och på jämlika villkor som andra elever. Utbildningsmiljöerna ska vara anpassade så att alla elever, oberoende av ålder, könstillhörighet och funktionsförmåga, får likvärdig tillgång till utbildning. [...]

2.2 Nödvändigt stöd ska ges för att alla ska kunna tillgodogöra sig utbildning och nå kunskapsmålen

Elever med funktionsnedsättning ska få det stöd de behöver för att kunna nå kunskapsmålen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt. Digitala plattformar som används i undervisningen ska vara tillgängliga för alla. De som behöver det ska få tillgång till extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning eller särskilt stöd. Extra anpassningar kan till exempel vara ett anpassat schema, extra tydliga instruktioner, hjälp att förstå texter, digital teknik med anpassade programvaror, anpassade läromedel eller andra specialpedagogiska insatser. Rektorn ansvarar för att behov av särskilt stöd utreds och dokumenteras i ett åtgärdsprogram.

2.3 Lärandemiljön ska vara trygg och inkluderande

I arbetet med att undanröja sådant som hindrar att kunna delta i utbildning på jämlika villkor ingår att skapa en lärandemiljö som är trygg och inkluderande, inne i och utanför klassrummet. [...]

2.4 Det ska finnas en väl fungerande samverkan

Det måste finnas en väl fungerande samverkan mellan olika skolenheter och skolformer samt mellan skolan och andra aktörer såsom habiliteringen och BUP. Skolan ska tidigt uppmärksamma behov av hjälpmedel eller tecken på ohälsa hos elever.

Förslag till indikatorer

- Andel elever inom respektive skolform som upplever att skollokaler är tillgängliga.
- Andel elever med funktionsnedsättning inom respektive skolform som upplever att de får det stöd de behöver i undervisningen.
- Andel elever med funktionsnedsättning inom respektive skolform som upplever att de får de hjälpmedel de behöver.
- Andel elever med särskilt stöd som når målen för respektive skolform.

Artiklar i FN-konventionen Artikel 7, 8, 9 och 24 (se Artiklar i FN:s konvention för rättigheter för personer med funktionsnedsättning).

Föregående program 2011-2016

Kommunstyrelsen antog ett funktionshinderspolitiskt program "Ett Stockholm för alla – Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011- 2016"

(<http://www.stockholm.se/PageFiles/273849/program-delaktighet-120125.pdf>):

Alla barn, ungdomar och vuxna ska kunna delta i utbildning och få det stöd som behövs för att nå målen

- ▲ *Lärarnas kompetens är viktigast för att nå bra resultat i skolan. Personalen ska ha nödvändig kunskap om funktionsnedsättningar och om hur undervisningen kan ske efter olika behov. Det gäller för alla skolformer.*
- ▲ *Det är lika viktigt för barn med funktionsnedsättning att kunna välja skola som för andra barn.*
- ▲ *Skolans lokaler, material och undervisning ska vara tillgänglig för alla.*
- ▲ *Elever ska få det stöd i undervisningen de behöver.*
- ▲ *Indikatorer: Andel elever som når målen för respektive skolform.*

(Baseras på följande artiklar i FN-konventionen: 7, 8, 9, 24.)

Bilaga 5. Utdrag ur *Strategier och kvalitetsarbete* - *Fördjupad analys av det socioekonomiska tilläggsanslaget*

(<https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1931280>)

Stöd och styrning från central utbildningsförvaltning - stöd i det dagliga arbetet (s.25)

Det område där rektorerna upplever att stödet från central förvaltning är oklart är för elever i behov av särskilt stöd, vilket omfattar både verksamhetsstödet och de centrala grupperna för särskild inriktning (CSI). Den frustration som upplevs är att det inte finns plats i CSI-grupperna och att det tar lång tid innan man får beslut på ansökningarna om verksamhetsstöd, samt att man inte alltid förstår anledningen till att ansökningarna blir beviljade eller avslagna. Flera av rektorerna säger att de skulle behöva ett bollplank i dessa frågor. Några rektorer lyfter också fram att det vore bättre att fördela den budget som finns för elever i behov av särskilt stöd direkt till skolorna genom en utökad skolpeng.

Förslag på förbättringar / Stöd i det dagliga arbetet - Elever i behov av särskilt stöd (s. 35)

Rekommendation: Central utbildningsförvaltning behöver utveckla en tydligare organisation för elever i behov av särskilt stöd och överväga att förändra den ekonomiska fördelningsmodellen för verksamhetsstödet.

I nästan samtliga intervjuer har det framkommit att skolan upplever svårigheter i att organisera stödinsatser för elever i behov av särskilt stöd. Det noteras också att fler elever av olika anledningar behöver stödinsatser som är svåra att organisera inom ramen för den ordinarie undervisningen i helklass.

Som tidigare konstaterats finns det en frustration bland rektorerna över hur verksamhetsstödet till elever i behov av särskilt stöd fungerar. Det kan övervägas om verksamhetsstödet till de kommunala grundskolorna bör fördelas på ett annat sätt än genom ett ansökningsförfarande. Några förslag som framkommit i intervjuerna är att medlen kan fördelas direkt till skolorna eller att varje grundskolorområde tilldelas en budget för ändamålet.

I intervjuerna har också skolakuten och det som beskrivs som behandlingsskolor tagits upp. I Stockholms stad finns för närvarande två skolakuter för elever som tillfälligt behöver flyttas från hemskolan. Skolor med behandling är också något som kommit upp i flera intervjuer, och något som rektorerna ser ett behov av. Det är i sådant fall en lösning som utbildningsförvaltningen inte kan genomföra på egen hand, utan som måste drivas tillsammans med andra aktörer, exempelvis socialtjänsten. Det behöver också blir tydligt vad det är för behandling eleverna behöver.

Bilaga 4.

Förslag på statistik och diagram för förbättrad uppföljning

- Permanentad och fördjupad uppföljning på huvudmannanivå
- Vi vill argumentera för att denna resultatorienterade statistikuppföljning (per huvudman) borde permanentas!
 - Hur många av barnen klarar kunskapsmålen i åk 6? Hur många får sin rättighet till särskilt stöd (och extra anpassningar) tillgodosedd? Hur går det för dem i åk 9?
 - Hur effektivt fungerar det särskilda stödet?
 - Statistikens precision kan förbättras genom att inkludera betygen i både kärnämnen och övriga ämnen – det kommer förbättra möjligheten att se hur effektivt det särskilda stödet levereras.
 - Nu med den kommande läsa, skriva, räkna-garantin borde statistiken utökas till åk 3 också.
- Underlaget borde inkludera mer om vilket särskilt stöd som erbjudits: vilka ämnen finns i ÅP, ges stödet i enskild undervisning, särskild undervisningsgrupp eller anpassad studiegång, och ges stödet på individ- eller gruppnivå?
- Ur ett diskrimineringsperspektiv borde analyser också inkludera uppgifter om diagnoser (men med skydd för integritet så klart), så att det blir tydligt vilka grupper som har fungerande stöd och vilka grupper som behöver få bättre anpassning.
- Rätten till studiero i grundskolan gäller även npf-barn, vilket är viktigt att ha i åtanke ur ett diskrimineringsperspektiv – en del barn behöver en mindre studiegrupp.
- 'Hemmasittare'
- Statistiken behöver inkludera elever med 'problematisk frånvaro' (sk 'hemmasittare') också
- Hur kan vi fånga upp signaler om barn i riskzonen tidigare? En idé är att huvudmännen har en grupp i kommunen för att främja 'närvaro' (som finns i en del andra kommuner), med korskompentens och samverkan mellan skola, elevhälsa, socialförvaltning och habilitering, för att minska glappen mellan organisationerna?

Fråga 1. Hur stor andel av eleverna klarar inte godkänt i alla ämnen i årkurs 6 resp årskurs 3?

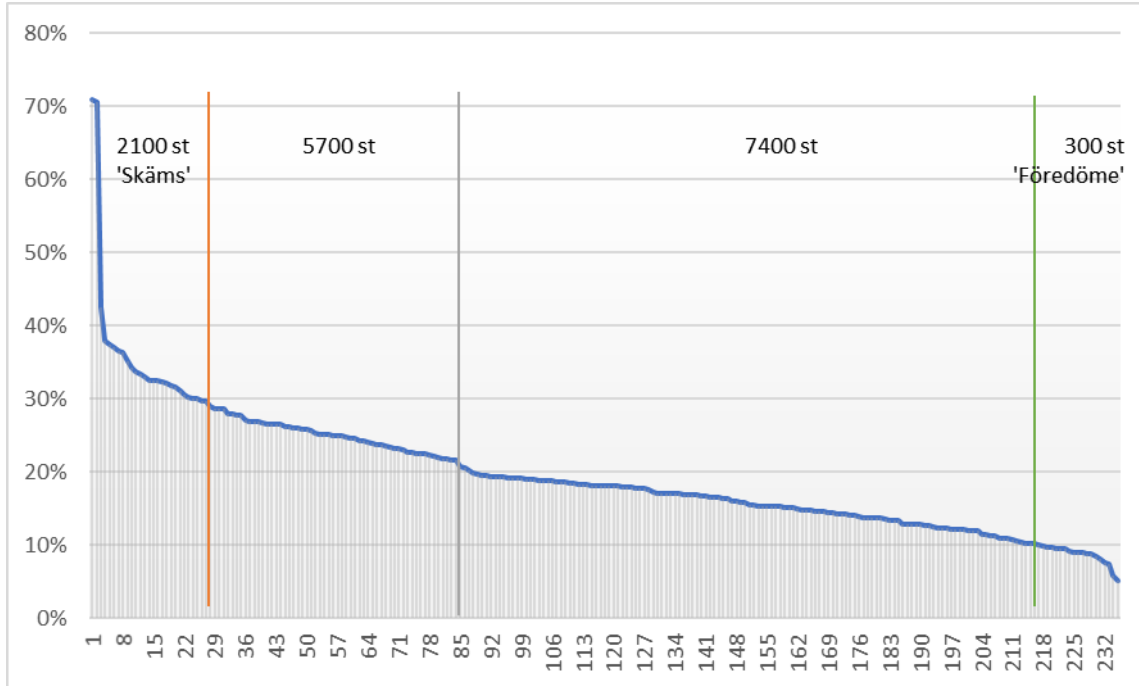

Fig 1. Andel elever som inte fått godkänt i alla ämnen, uppdelat per skolenhet

Fråga 2. Hur stor andel av de som ej klarade kraven i åk 6 fick särskilt stöd?

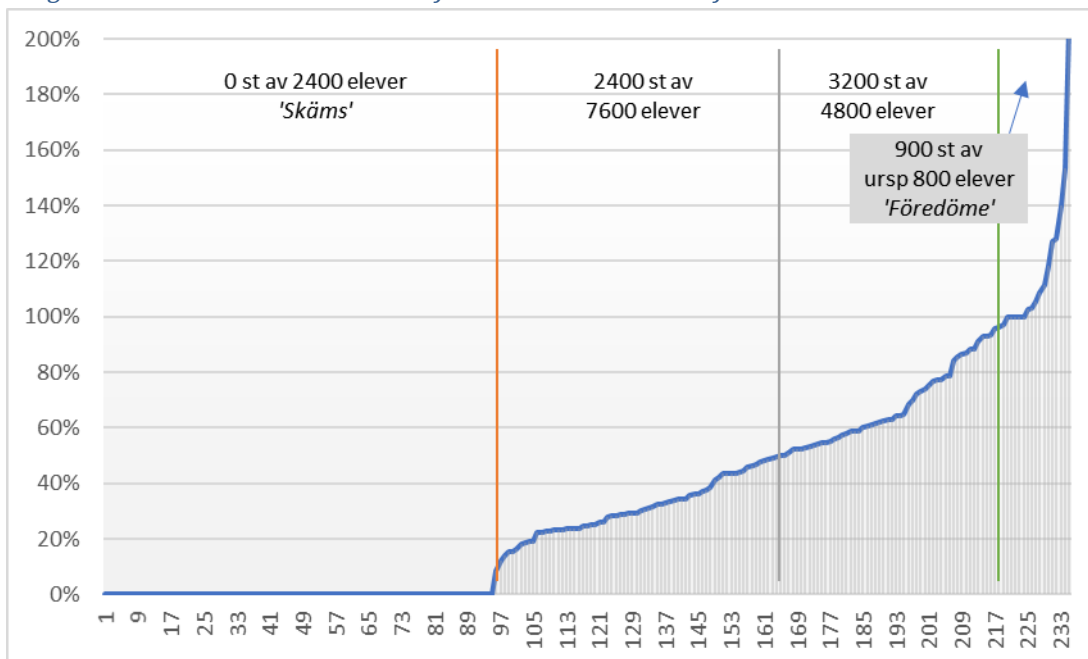

Fig 2. Andel elever som fått särskilt stöd av de elever som missat godkänt i årskurs 6, per skolenhet

Fråga 3. Hur stor andel av de som ej klarade kraven i åk 6 och inte fick särskilt stöd klarade sedan godkänt i alla ämnen i åk 9?

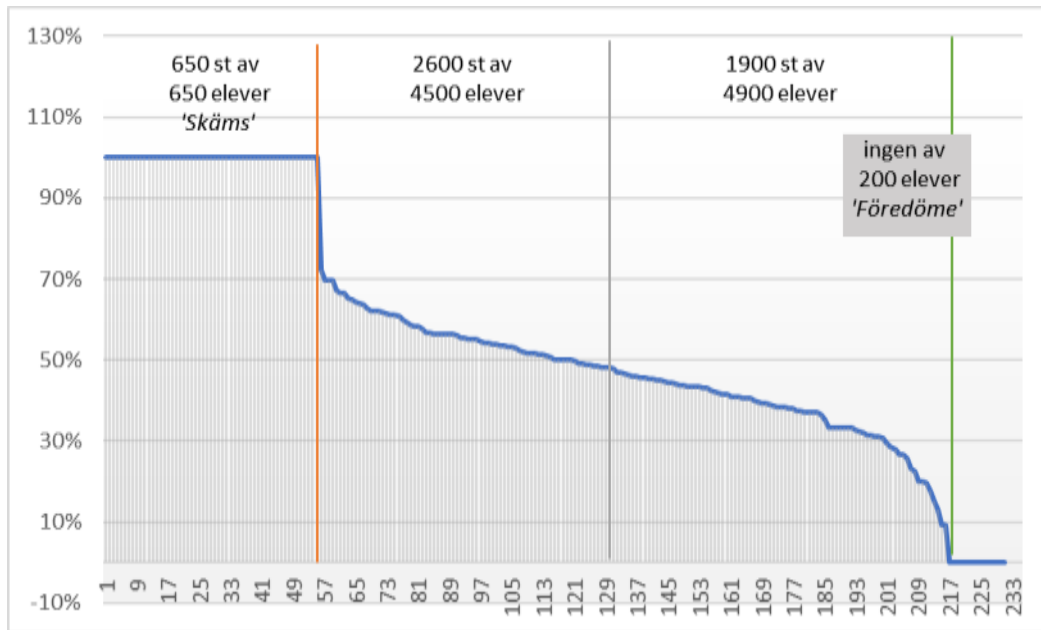

Fig 3. Andel elever som har missade godkänt i årkurs 9 av de elever som hade missat åk 6 kunskapskrav och inte fått särskilt stöd, uppdelat per skolenhet

Fråga 4. Hur effektivt har det särskilda stödet hos skolenheten varit?

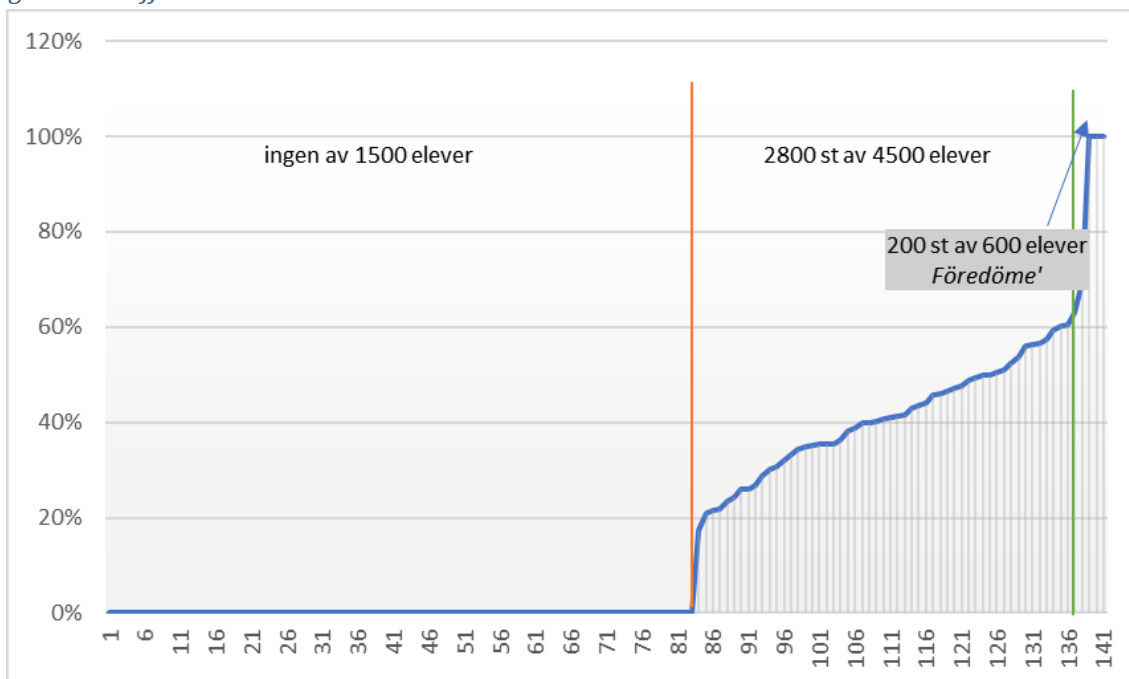

Fig 4. Andel elever som har klarat godkänt i årkurs 9 av de elever som fått särskilt stöd, uppdelat per skolenhet